

Én voltam a ló

Anyámék vidékről kerültek föl lakni, Borsodból, valamikor az én születésem után nem sokkal. Hát ezt az egészet én nem nagyon tudom, csak anyámtól hallottam később, sokkal később. Hogy el kellett jönniük onnan, mert teljesen lehetetlenné vált az életük, képtelenség volt ott létezni tovább, úgyhogy földadták. És akkoriba hirdették ezeket a Budapest-környéki falukat, ahonnan rengeteg svábot kitelepítettek — azt hiszem így valahogy kerültünk erre a vidékre. Azokban az időkben aki elég fasza gyerek volt, az könnyen kapott itt sváb-házat — hát apámék nem kaptak semmit, ők csak úgy idejöttek. Ötvenkettőbe, talán. Hogy mér éppen Budakeszire — én nem tudom.

Amibe először laktunk, az egy sváb istálló volt. Aztán apám valahogyan szerzett egy lakást, egy lakáskiutalást. Évekig járt érte, akkor végre megürült egy lakás, ugyanabba az udvarba ahol addig is laktunk — nagy, hosszú udvarok vannak Budakeszin, több lakás is egymás után, hátul meg az istállók, ólak, sufnik — apám valahogyan megszerezte a papírt erre az üres lakásra. Egy este hazajött: reggel költözzünk! Hát ahol addig laktunk — mihez hasonlítsam? —: egy disznói, vagy fáskamra, egy rossz mellékhelység, valahol félre az udvarban! Már évek óta abba voltunk! És akkor mondja apám, hogy reggel beköltözhetünk a nagy házba, IGAZI HÁZBA! Hát ez ÓRJÁSI dolog volt!

És nem lett belőle semmi se. Mer éjjel, míg mi aludtunk, beleköltöztek.

Anyám még kérdezte is este apámat, hogy — Nem kéne most belemenni?

De apám meg fáradt volt, mondta hogy — Áá, késő van, ráérünk reggel is!

Hát be volt szögelve az ajtó, ablakok lezárva, elől zárt kapu, minden — és mégis amíg mi aludtunk, egy repülőszázados a feleségivel beköltözött a házba. És reggel hiába ment apám oda! Hiába mutatta a papírt! Hogy ez nekünk van kiutalva! Azt mondta a repülőszázados, hogy nem érdekli, itt ő lakik. És nem lehetett mit tenni. Anyám BÁRHOVA ment, BÁRKIHEZ, mindenütt elküdték. Nem lehetett mit csinálni.

Ez úgy ötven négybe, ötven ötbe lehetett. Három éves voltam. Akkor százados volt ez a repülőtiszt, most is ott lakik még, szoktam látni, de most már nem tudom mi a rangja neki. Borosnak hívják, arra is emlékszem.

Anyám szaladgált akkor — hát apám teljesen letört, egy lépést se tett már azután. Anyám járt mindenhova, vagy egy évig járta a hivatalokat, mire aztán szerzett megin egy kiutalást, ide a Vöröshadsereg út negyvenegybe, ahol most is lakunk.

Ez is egy istálló volt! És ebbe is laktak! Egy ember, egy asszony, meg a gyerekek! Hát ez fantasztikus volt, ez a beköltözés! Na erre már én is emlékszem.

Fogadtunk egy lovaskocsit, egy egylovas kocsit, fölpakoltuk az összes bútort — hát nem sok volt, tán egy szekrény, meg egy ágy, meg mittudomén, egy-két szék, ilyesmik, ami abból a nagyon kicsi istállóból csinált szoba-konyhából kikerült. A kisebb öcsém akkor még nem volt meg, azt hiszem akkor volt terhes vele az anyám, a nagyobbik öcsém meg nem tudom hol volt, mer nem emlékszem rá a kocsin, talán a nagynénémnél volt akkor, nem tudom. Fölszálltunk a kocsi-ra és elindultunk — esett az eső — elindultunk végig a Vöröshadsereg úton. Nekem olyan bizonytalan kedvem volt, félig jó, félig rossz, láttam hogy anyámnak elég rossz a kedve, ott próbált engem fölvidítani. Apám nem is volt velünk először, később keveredett elő, egy kocsmá volt ott vagy micsoda, megálltunk, onnan jött ki, ott vett bort? vagy ivott valamit? már gyomorbeteg volt akkor, de ivott azért néha, aztán fölszállt ő is, akkor már együtt voltunk, én egy szekrényen ültem, anyám mellettem, apám meg elől a kocsis-sal. Mindegyikünkön egy pokróc volt, mer esett az eső.

És odaértünk a ház elé, olyan volt akkor is mint most, nagy vaskapu, kétfelé nyitható rácsos kapu, apám leszállt, kinyitotta a kaput, de a kocsis valahogy nem mert nekiindulni, mert tán túlságosan úrának látszott az a ház, persze ha tudta volna hogy mi van belül, nem gondolkozott volna. Apám szólt neki hogy na induljon már, és akkor bejöttünk az udvarra. Akkor a kocsis az első lakás előtt megállt. Apám mondta neki hogy tovább. Akkor megint mentünk eggyet. Hátrébb volt egy másik ház, ott megin megálltunk. Az apám mondta hogy — Menjen már be hátra az udvarba! — nagyon rosszkedvű volt, de olyan szelíden mondta, mer mindig nagyon jámbor volt ha ivott — na akkor bementünk az udvar végibe teljesen. Ilyen ólak, meg sufnik, meg bodegák voltak ott, meg mittudommik, egy-két gyerek állt ott, néztek minket, és minden rettenetesen rongyos volt meg topis — akkor megin megálltunk és leszálltunk. A kocsis meg nagynehezen megfordult az udvarban.

— Hová lesz? Hová rakjuk be a bűrtort? — azt mondta a kocsis, apám meg azt hiszem bement az eggyik ilyen ajtón.

Evvel itt megszákad a film, egy rész kimarad, hogy hogy mentünk be, mi volt közbe, arra nem tudok visszaemlékezni, utána csak arra emlékszem hogy benn vagyunk a konyhába, ülök valamin, anyám áll egy ágynak a végibe — egy fehér vaságy volt —, és ki van vörösödve az arca, és tölja az ágyat. És az ágy másik véginél egy idegen férfi áll, és tölja az ágyat visszafelé. De valahogy hang nincs, néma volt az egész, csak így tologatták az ágyat, anyámon egy bordó ruha volt, féllábszárig érő, nagy hasa volt, és nekihajolt az ágynak, úgy tölta. Aztán egy órási hangzavar jött be, már ott volt apám is, és egy nő akit nem ismertem, tépte apámnak a haját. Apám nem nyúlt ahhoz a nőhöz, csak lógatta le a két kezét, hagyta hogy a nő tépje a haját, csak ahogy a fejét oldaltrántotta, a nő oldaltvágódott, akkor nézett szembe vele, és láttam rajta hogy — hát iszonyú volt! — mindjár sírni fog — de nem sírt mégse, a nő újra belekapaszkodott a hajába, apám meglóbálta a fejét és a nő pördült vele ide-oda és ordított — —

Anyámnak közbe — mer elég nagydarab asszony az anyám — sikerült kitólnia ezt a valakit az ajtón, úgy volt már az ágy: fele az udvaron, onnan nyomta visszafelé az idegen ember, apám meg közbe csak csapkodott a fejével — —

Közbe vettem észre, hogy hol vagyok — egy szobába, idegen holmik között, furcsa bútorok, mások mint amik nekünk voltak, valahogy tetszetek volna, de rájöttem hogy ezek idegen bútorok, és hogy én nem szerethetem ezeket a bútorokat, akármilyen jól néznek ki, mert — akkor döbbsentem rá — az anyám meg az apám most verekszik ezekkel az emberekkel, akikhez ezek a bútorok tartoznak, és ültem ott, és nem tudtam hogy mit kellene csinálni, fölálltam, hogy talán segíteni kéne anyáméknak, de csak álltam, hát mit tudnék én itt segíteni, rájöttem hogy semmit se tehetek, mert ezek nagyon erősek, képtelen vagyok beavatkozni a dologba, meg föl se tudom fogni hogy mi folyik itt — és akkor elkezdtem sírni. Mer hogy ez a leg-reálisabb megoldás most, hogy hát SÍROK. És akkor ültem megint és sirtam, és — és úgy szép csöndesen elsötétedett a kép, elmúlt ez az egész, úgy elkavargott — nem emlékszem tovább semmire. Amikor fölébredtem, akkor már egy szalmazsákon feküdtem. Egy másik szalmazsákon anyám feküdt, az Árpád öcsémme — hogy az hogy került oda? a kocsin nem láttam —, apám meg ült a szalmazsák szélén. Egy hosszúszerű gatyá volt apámon, ilyen régifajta sárga gatyá, vagy fehér tán, ott ült a szalmazsákon, és valahogy úgy elég jó kedve volt. Körbenéztem akkor és láttam, hogy az ablakon nincs ablak, szóval csak a nyílás van, valami rongyfűggöny van rajta, befújja a szél, meg kiláttam a konyhába, a konyhaajtó be volt hajtva, de azon se volt üveg, fűggöny se, körbe meg már a mi bútoraink voltak, összevissza szét-rakva. És akkor ott ültünk a szalmazsákokon, és még arra emlékszem, hogy apám azt mondta:

— Hát, majd lesz valahogy.

Vagy valami ilyesmit mondott.

Ez után kerültem el a nagynénémhez. Pár napra ez után.

Ezek, akik mielőttünk ott laktak, ott voltak még vagy egy hétig az udvarba. Velünk szembe van egy nyitott terasz, egy másik ilyen szükséglakás előtt, fedetlen, félméteres téglafallal körbe — ott voltak még egy hétig ezen a teraszon. Az ottlakó szomszédok nem akarták hagyni őket, el akarták kergetni ezt a családot, de ezek meg arra hivatkoztak, hogy hát ők itt laknak, hogy őket illeti ez a lakás, hogy ők semmiféle papírt sehonnan nem kaptak hogy menjenek el — és akkor ott laktak a szabad ég alatt, egy házaspár meg a gyerekük, nálam kicsit nagyobb gyerek, esett az eső, ősz volt, hideg, és ott éltek ezek még majdnem egy hétig — —

Később aztán a papírbolt mellett laktak. Karikával játszottunk akkoriban mindig, gumiból vagy műanyagból vagy miből volt ilyen karikánk, azt görgettük, ütöttük egy fával, szaladtunk vele az utcán, ez volt a divat — és ezek árulták ott a papírbolt mellett ezeket a karikákat. Ha elhagytuk valahol a karikánkat, akkor oda mentünk mindig újat venni, egy forintért, vagy kettőért árulták ezek. Akkor már nagyobb voltam, és TUDTAM hogy ők azok, akik mielőttünk laktak a lakásunkba. És én nagyon féltem ezektől mindig. Fétem, hogy ha én is odamegyek karikát venni, akkor mi lesz ha ezek engem megismernek. Hogy meg fognak verni? Vagy nekem nem adnak karikát? Vagy mit csinálnak velem? És akkor mégis vettem a bátorságot, és odamentem mégis, a többi gyerekekkel. Hogy kipróbáljam hogy mi lesz! Utána meg már nem is csak úgy hogy másokkal, hanem egyedül is odamentem! Hogy lehetőségük legyen rá hogy kirugjanak, vagy — hát hogy legyen amit akarnak! Hát lesz ami lesz! De — vagy nem ismertek meg, vagy nem is akartak — túlnéztek rajtam. Az embernek az arcát sokszor néztem, utcán, meg a boltba, lehet hogy annyira néztem hogy észre is vette hogy nézem — lehet hogy észre is vett, de nem mutatta soha hogy megismert volna. Vagy nem ismert meg, vagy nem tudta eldönteni hogy mit csináljon.

De ez engem nagyon sokáig foglalkoztatott, hogy ezek vannak, és hogy ez a dolog még nem múlt el. Sokáig ott éltek még ők a faluba. Beszélték aztán, hogy a gyerek nem is az ő gyerekük, csak fogadott gyerek. Később meg hallottam, hogy meghalt ez a gyerek, ezeknek a gyereke, vagy fogadott gyereke. Aztán meg valahogy elkerültek a szülők is Budakeszről, eltűntek. De amíg megvoltak, addig engem mindig foglalkoztatott a gondolat, hogy én még egyszer összekerülök evvel a fiúval, és majd számot kell adnom neki, hogy mér is volt ez az egész, meg hogyan volt. És fogalmam se volt, hogy majd hogyan tudom megmagyarázni neki, csak éreztem, hogy hát mi TELJESEN nyugodt lélekkel és becsületesen mentünk akkor oda! Mint egy jogosan nekünk járó lakásba, amiről azt gondoltuk hogy a miénk! Hát valahogyan muszáj megmagyaráznom, ahogy egyik ember a másiknak meg kell hogy tudja mondani a dolgokat, hogy mi hogy van! Mert ha nem tudom ezt elmondani, akkor — — Akkoriban sok hülye filmet láttam, meg mindenféle ilyen baromságokat olvastam, és ez nagyon bennem volt, hogy ezek még egyszer bosszút forralnak ellenem, és meg akarnak ölni, amiért az én családom akkor — meg szóval ilyen ökörségek. Ezt rengetegszer elképzeltem! Aztán ahogy így eltűntek Budakeszről ezek, akkor valahogy úgy megnyugodtam. Akkor végre nem foglalkoztam evvel többet.

Nahát, ez BORZASZTÓ!

Akkor aztán engem elvittek az Emmáékhoz, és ott voltam tán egy évig? vagy tovább? nem tudom meddig — egészen az iskoláig ott voltam. Én nem tudtam azt se hogy most mér vagyok ott — csak később értettem meg, hogy az Emmáék így akartak segíteni az anyámék nyomorán, hogy elvitték mindig valamelyik gyereket, kölcsönbe. Az Emma apja az anyámnak unokatestvére — nekünk más rokonunk nem is nagyon maradt, mer a többi odalenn volt mind falun, és úgy valahogy elfelejtődött. De ők már régóta itt éltek Budán, a Tizenegy kerületben. Hát másképpen mint mi. Mer rendes lakásuk volt, szép nagy szobák, szőnyegekkel, nagy függönyökkel, a bútorok is egészen másminyenek voltak, politúrosak, csipketerítők, meg mindenféle porcelándíszek voltak mindenütt, és minden más volt ott, a tányérok, az evőeszközök, meg másképpen is kellett létezni mint otthon, mer olyan nagy csönd volt mindig,

meg — én azt hiszem unatkoztam ott nagyon. Mer valahogy nem volt ott semmi, vagy én nem emlékszem semmire.

Csak arra hogy az Emma mindig templomba vitt. Meg hogy sokszor nem voltak otthon, csak az Emma nagymamája — mer az anyja meghalt már —, és akkor a nagymamával voltam. Az Emma talán már egyetemista volt akkor. A karácsonyra emlékszem még náluk, mer az Emma kurva nagy karácsonyfát kapott, és akkor mondták, hogy az az enyém is. Meg arra is emlékszem, hogy az Emma apja mindig meg akarta verni korbáccsal az Emmát. Borzasztó szar volt, mindig meg akarta verni korbáccsal, de az öreg nagymama nem hagyta az Emmát, mindig közéjük állt. Aztán egyszer mégis sikerült az Endre bácsinak, az Emma meg egy ilyen sokkot vagy mit kapott ettől az egész cirkusztól, nem tudta abbahagyni a sírást, volt egy ilyen félkör alakú sarok, ott volt az Emma íróasztala, arra ráborult és úgy sírt. Én meg nagyon sajnáltam, és odamentem, hozzábujtam, próbáltam volna vigasztalni valahogy — de az Emma csak sírt, és kiabált rám, hogy ez mind miattam van, mert ő megvette az én tanszereimet, és ezért kapott ki az apjától. Mer a tanszerek nekem kellenek, hogy iskolába tudjak menni, de ennyi meg ennyi pénzbe kerültek, rengeteg pénzbe, és ő megvette őket, és az Endre bácsi ezért verte meg.

Hát én azt se tudtam még, hogy mi az az iskola, meg mik azok a tanszerek! És egyáltalán nem tudtam mit csinálni, csak próbáltam ott hozzábujni, és kiabálni szerettem volna hogy ne mondja ezt, ne csinálja ezt, mer majd lesz valahogy! És rettettem volt hogy nem tudom elmondani neki hogy szeretem őt — és akkor belőlem is kitört a sírás, és azt hiszem én is valami sokkot kaptam, és nem tudtam hogy mi van velem csak bőgtem. És akkor az Emma jött rendbe előbb, én már arra tértem magamhoz hogy ő már észnél van. Ültem az ölébe és így átfogtam a nyakát. És újra csönd volt már. És akkor egy idő után halkan elkezdte mondani nekem, hogy jó lesz ha én minél rendesebben viselkedek náluk, mer otthon nekem nincs túl jó helyem — meg így meg úgy.

És akkor én hallgattam az Emmát, és közbe iszonyúan vágyódtam haza. Az otthoni nyomorba. Eszembe jutott az öcsém, aki állandóan bepisilt akkoriba — de még a SZAGÁT is éreztem ott! —, állandóan bepisilt, mer ideges természet volt, sokszor megverték, ok nélkül, mer nem is akarták hogy megszülessen, meg eszembe jutott a két ágyunk, ahol mindenféle húzatlan párnák meg kabátok közt aludtunk — és meg is rettentem, de közbe meg nagyon vágyódtam is haza, az anyámmal — hát én haza akarok menni!

Akkor aztán nemsokára haza is vittek, iskolakezdés előtti napon.

Valahogy úgy egyszerre nagyon hideg lett, elromlott az idő, meg olyan hülyén süttött a nap is mint télen, pedig szeptember volt még csak — anyám lejött velem az évnnyítóra, nagy tömeg, szülők, meg az egész falu minden gyereke, anyámon a bordó hosszú szoknyája volt, végig mindig ezt a szoknyát hordta azokba az évekbe, és én belekapaszkodtam a bordó szoknyájába és sírtam.

Nagy melák gyerek voltam, de sokat sírtam, elég sokat sírtam gyerekkoromba.

Megvan még most is az elsőosztályos fényképem, az egész osztály rajta van, állunk a budakeszi régi általános iskola előtt, közepén a tanítónő, valami esz-betűs neve volt, Sztankó, vagy Szvetkó, vagy ilyesvalami, anyám biztos emlékszik még a nevére, mellettem meg a Tárnok áll, aki mindig panaszkodott hogy ők hogy nyomorognak, csak nem értettem a dolgot mer mindig állati fasza cipőbe meg ruhákba járt, aztán egyszer mikor részletezni kezdte hogy ők hogy élnek, akkor kiderült hogy apja-anyja van, mindent megvesznek neki amit kér, külön szobája van — én meg csak törtem a fejem, hogy hogy a fenébe van ez a egész —

Meg van egy fényképem a családról is, ez is akkoriba készült, az udvarunkon, kint állunk a ház előtt a téglajárdán, anyám, apám, meg mind a négy gyerek. Anyám a bordó szoknyába — azt hiszem nem is volt más ruhája anyámnak akkoriba, csak ez a szoknya —

Gyerekkoromba nagyon nem voltak konkrét elképzeléseim, hogy mi legyen majd

velem, meg hogy hogyan kéne élni, csak egyszerűen — nagyon szerettem volna boldog lenni. És ez az ami talán sose sikerült.

Mer mindig egyedül maradtam. Már akkor is. Borzasztóan szerettem az embereket, állandóan kerestem őket, meg próbáltam a kedvükbe járni — és nagyon nem sikerült soha kapcsolatot kialakítani velük. És én képes voltam bögni, sírtam, ha egy-egy kapcsolat, amire olyan nagyon vágytam, nem jött létre.

Volt a közelben egy csomó velemkorú srác, meg volt két pár évvel idősebb fiú, akik a szomszédba laktak, testvérek, akiket én úgy vettem hogy barátaim. Egy tízgyerekes családhoz tartoztak. Tolvajok, útonálló, meg utcai kurvák lettek azután ezek a Restár-gyerekek — de akkor én úgy vettem hogy a barátaim, mindent megtettem nekik. Ők meg iszonyúan kihasználtak engem, és rettenetesen megbántottak mindig. És én egyáltalán nem láttam át, hogy ezek tudatosan csinálják ezt, hogy kiátszanak, kinevetnek, szórakoznak velem — amíg én halálosan komolyan gondoltam a barátságunkat!

És mindig ezekkel voltam. Mikor ötödik osztályos lettem, kezdett már veszélyessé válni ez a barátság, mer belémköltöttek a többiek, nekemjöttek, amér én ezekkel járok. A végén már azt mondták, hogy én is Restár vagyok. Hogy a testvérük vagyok én is, engem is Restárnak hívnak! És rámuszítottak egy gyereket, aki fölöttünk járt, úgy hívták hogy Kistréti — hát ez iszonyú! — egyszerűen fölbérelték, hogy ha én be akarom bizonyítani, hogy nem Restár vagyok, akkor evvel a Kistrétivel meg kell verekednem. Hát ötödikes voltam, pontosan tudtam én hogy Tóbiás vagyok — de hogy ezt így kelljen bebizonyítani?! Ha le tudom győzni, akkor rendben, akkor Tóbiás a nevem, de ha nem, akkor Restár!

Nagy erős srác volt ez a Kistréti, idősebb nálam — hát én is erős voltam, de én nem verekedtem soha, nem is tudtam verekedni! Hátravittek az iskolaudvarba, Budakeszin, a régi iskola udvarán, körbeállt az osztály, mi meg elkezdtünk birkózni. És nekem borzasztóan nem volt kedvem verekedni, iszonyúan féltem is az egésztől — hát mi lesz ha most én itt alulmaradok? És éreztem hogy agyonvág ez a Kistréti, hogy mindjárt leteper, nem azért mer erősebb nálam, hanem mer én még mindig nem veszem komolyan a dolgot, még mindig nem fogtam fel, hogy nekem itt most verekedni kell, és mindenáron győzni, hogy megvédjem magam!

És akkor valahogy az utolsó pillanatba észhezérttem és megembereltem magam, hogy a fene egye meg, hát muszáj! És megfogtam, megszorítottam, és szépen magam alá gyűrtem a Kistrétit. Szépen letepertem. És tartottam.

Aztán fölengedtem. Ő meg elkezdett ordítózni, hogy — A kurva anyádat! — meg így meg úgy. És a többiek meg visszahúzódtak kicsit távolabbra, és — hát szóval hiába győztem, hiába volt az egygyesség, nem lett semmi. Elmentek kicsit messzebbre, és onnan kiabálták, kórusba, hogy

— Azér CSAK Restár vagy! AKKOR IS Restár vagy! MINDENHOGYAN Restár vagy!

Az Emmáékon kívül volt azér még egy rokonunk, apámnak a bátyja, az Pesten élt már régóta a családjával. Művezető volt a Ganzba vagy hol. De azt én csak egyszer láttam, mikor kijött hozzánk Budakeszire. És akkor azt se tudtam róla, hogy a nagybátyám!

Beteg volt akkoriba apám, otthon ült, és a Kálmán kijött hogy meglátogassa a beteg öccsét. Ott ültek az asztalnál és beszélgettek, vitatkoztak egész este, ott ültem én is, hát hagyták hogy ott legyek, úgyse értem hogy mit beszélnek — és dumáltak, dumáltak, teljesen belemelegedtek, és — hát tényleg nem értettem hogy miről van szó, pedig márhára figyeltem, a Kálmán mondta, mondta a magáét, magyarázott, kiabált, és én nem értettem, de azt éreztem hogy nagyon tisztán beszél, és azt is éreztem, TUDTAM, hogy kurvára igaza van a Kálmánnak! Apám még úgy mentegetődzött, himezett-hámozott — de a Kálmán az nem, az teljesen egyenesen és keményen — miről beszélhettek? az életükről? politikáról? a világról? képtelen vagyok így utólag már összerakni, pedig nagyon fontos lenne. Csak annyi jön be, hogy a Kálmán többször is mondta apámnak, hogy

— Nem azért jöttem, hanem hogy beszéljek veled! Mer úgy érzem, hogy veled megbeszélhetek mindent! — ezt többször is elmondta.

És akkor kimentek az udvarra, biztos vizelni, és ahogy így bele voltak melegedve a dologba, folytatták kint az udvaron is, ott is magyarázott tovább a Kálmán, nyár volt, meleg, és álltak kinn és mondták tovább —

és akkor a szomszéd, a Restár — a barátaim apja! — hallotta az egészet. Az az állat kihallgatott mindent.

Én ezt az egészet csak sokkal később tudtam összerakni, ahogy anyámtól meg apámtól megtudtam a részleteket. Hogy a Restár ismerte a Kálmánt, mer ugyanott dolgozott ahol a Kálmán, azt hiszem a Ganzba. És kihallgatott mindent akkor este, a tornácon állva. És ez a szemétláda lebuktatta a Kálmánt. Úgyhogy ebből egy órási zúrzavar lett, meg — hát én pontosan nem tudom, hogy mi baja lett a Kálmánnak ebből, én csak azt tudom, hogy a Kálmán öngyilkos lett.

Talán két hétre azután hogy nálunk járt, öngyilkos lett. Gyógyszerrel. Este úgy feküdt le, mintha semmi baja nem lenne, közben már telizabálta magát gyógyszerrel, lefeküdt a felesége mellé, elaludt, és többet nem ébredt föl. És a felesége semmit nem vett észre az egészből! Semmit! Csak reggel.

Csak amikor meghalt, én akkor tudtam meg, hogy a nagybátyám volt.

A felesége, a Boriska néni, már mikor özvegy volt, elég sokszor kijött hozzánk egy időben. Volt két gyerekük is, a Borika meg a Miklós, de az öcsémet, az Árpádot is eléggé szerette a Boriska néni, mert hogy a Miklósról hasonlított talán, vagy mit-tudomén, mindig játszott vele, erre emlékszem.

De azt hiszem hogy a Boriska néni nem sokat tudott róla, hogy miért is halt meg a férje. Mer csak azt hajtogatta mindig, hogy bolond volt a Kálmán, azért kellett meghalnia, hogy nem volt erre a világra való. Mer hogy mindig lázadozott, mer neki nem volt jó semmi, pedig családja volt, két szép gyereke, művezető volt — hát mi kellett volna még neki, mit akart volna még? — ezek a szövegek mentek mindig. Meg a gyerekei is hülyének tartották a Kálmánt — egyszer beszéltem velük erről később. Azt mondták hogy diliből lett öngyilkos. A Miklós melós lett, de művezető most már, a Bori meg férjhezment valami káderhez — jól megvan mind a kettő.

Amikor följöttünk Budakeszire, apám először mentős lett. Ott megemelte magát, hazavágta a derekát. Operálni nem merték, mer már akkor gyenge volt a szíve is — szóval akkor úgy volt hogy nyomorék marad, tolókocsizni fogják meg minden — akkor lehettem vagy négy éves. De aztán helyrejött valamennyire, és kapott könnyebb munkát, raktáros lett a Zöldség-Gyümölcs elosztótelepén — értelmes volt apám, meg hát úgy tisztába volt a dolgokkal, tudták használni —, csak viszont szar volt az egész, mer nagyon becsületes volt apám világ életibe, úgyhogy nem tudta nézni ami ott megy, csak kinyírta magát evvel is. Hát aki nem úgy ugrál ahogy füttyölnek, meg túlságosan belelát a kártyákba és a száját is kinyitja, azt hamar süllyesztőbe rakják. Úgyhogy ott meg az lett, hogy a sok idegeskedéstől kidurrott a gyomra neki, gyomorbeteg lett. Aztán már hol dolgozott, hol nem, otthon volt, meg sokszor kórházba is. Már nem lehetett megállítani akkor, mindenfajta bajai lettek — végül aztán kapott egy szívtrombózt, leszálalékolták vele, akkor már otthon volt mindig. A legvégén is a szíve vitte el. Akkor voltam pont húsz éves.

Amikor apám egy kicsikét rendbejött a derekával, akkor meg anyám lett nyomorék. Fonógyárba dolgozott, és ott megszurta valami gép a lábát, és kapott tőle gyulladás, aztán vénás trombózt, és az István kórházba meg félrekezeltek, teljesen, úgyhogy a végén már ott tartott a dolog, hogy le akarták vágni a lábát. Anyám már az első perctől érezte, tudta, hogy gáz van, hogy félrekezelik, mer anyám egy okos asszony a maga módján — de valahogy nem hitt magának! Csak aztán mikor már le akarták vágni a lábát, akkor megtagadta, nem járult hozzá. És neki lett igaza, mer megmaradt. Csak hát nyomorék lett a lába, teljesen. Én voltam olyan kilenc éves forma akkor.

Úgyhogy amibe én fölöttem, hát az egy igazi nyomor volt. Hát iszonyú körülmények között nevelkedtünk mi föl! Olyan ezerötszáz, kétezzer forintból tengőd-

tünk hatan. Én elég hamar észrevettem, hogy milyen szar körülöttem minden, és megértettem, hogy hát pénz kellene, hogy ebből valahogy kimásszunk, és állandóan azon ábrándoztam, hogy ha majd nagy leszek és elkezdek dolgozni, akkor majd annyi pénzt fogok keresni, hogy meg tudom váltani a családot, az összes otthoni gondot meg tudom szüntetni — és egészen erre álltam rá, mer állandóan ebbe éltünk, hogy a PÉNZ, a PÉNZ, és nekem akkoriban érzelmileg nagyon fontos volt a családom. És iszonyú volt nézni, hogy állandóan mindenkitől kölcsönkér anyám, csak hogy élhessünk, EHESSÜNK — néha talán túlzásba is vitte ezt az evés-ügyet, mer valahogy mindig attól félt hogy éhezni fogunk, vagy mittudomén, és akkor ezért minden megálztatást vállalt — hát borzasztó volt!

Sokszor engem küldött pénzt kérni az Emmához. Egyszer az Emma kitört — hát kis srác voltam, még azt se tudtam miről van szó, leragasztott borítékba vittem az anyám levelét! — és nekemesett az Emma, hogy „mér írja az anyád azt hogy »kölcsön«, amikor úgyse adja vissza soha!” — így. De kiabálva! Hát én azt se tudtam hogy mit beszél! De amikor megértettem, akkor megértettem azt is hogy hát igaza van, hát tényleg nem fogjuk tudni visszaadni azt a pénzt — de szólni nem tudtam semmit, csak álltam ott mint a hülye. Hát iszonyú szar volt. Aztán valahogy megnyugodott az Emma, odaadott egy százast, hogy „na vigyed”, meg mondta hogy „jól van kisöreg, hát mit tudsz te az egészről”, meg hogy „kár is volt ezt mondanom neked” — de hát akkor már kimondta. Ilyen az Emma. Sose fogja föl hogy kit hogyan bánt meg, meg azt hiszi hogy csak úgy jóvá tudja tenni a dolgokat egy szóval.

Még mikor egész kis srác voltam, vállaltam mindenfajta gyerek munkát, kezdetleges dolgokat: boltba jártam, vizet hordtam, meg ilyesmi — hát egy-két forintért akkor még. De ez olyan felemás dolog volt, mer nem tudtam hogy szabad-e ezér nekem pénzt elfogadni. Mer tulajdonképpen hát nem a pénzér csináltam, hanem hogy egy másik embernek segítsek! Mer az valamilyen oknál fogva nem tudja megcsinálni, mer öreg, vagy beteg, vagy gyöngé, vagy valami — hát akkor meg kell csinálni helyette! Nahát persze mindenki elfogadta ezért a pénzt, sőt hát meg is követte, nyújtotta a markát — én is elfogadtam ha adták, de furdalt a lelkiismeret érte. Szóval valahogy nem volt tiszta dolog ez! Aztán anyám megnyugtató, de főleg a többi gyerek, hogy — Hülye vagy te, hát dolgoztál, hát pénzt kaptál érte, jól van, kész! — Na akkor evvel úgy valahogy megnyugtattam magam.

Olyan tizenhárom éves lehettem, amikor először elmentem rendes munkára. Teljesen szarban voltunk akkor is, apám valahol Visegrádon szanatóriumba, és nekem eszembe jutott, hogy az osztálytársaim mondtak mindenféle lehetőséget. Vakáció volt, nyár, és én egyik nap előadtam anyámnak, hogy én el akarok menni dolgozni a vasúthoz. És ő egyáltalán nem mondott nemet. És ettől úgy bátorságot kaptam.

Felébredtem reggel — borús reggel volt — felkeltem, és — na, én most elmegeyek dolgozni! És anyám meg nekiállt hogy csinál nekem reggelit. Nagyon nem lehetett pénze neki, de csinálta, mer én most dolgozni megyek. Teát főzött, meg krumplit süített a lerbe, zsírt is adott hozzá, úgy látszik volt még azér zsírja — és nekem borzasztó ízlett az a reggeli, mer tudtam hogy azér van, mer dolgozni megyek! Az iszonyú szép volt!

Mentem a vasúthoz. A sinek közt kellett volna a gazt kapálni. Sokan álltak már sorba, idősebb emberek, fiatalok, asszonyok, gyerekek is. Ott álltunk, aztán egy idő után kijött egy egyenruhás vasutas, és mondta hogy a személyi igazolványokat készítse mindenki elő. Hát az nekem nem volt még akkor. Úgyhogy már gondoltam, hogy nem fognak fölvenni, de azér hátha mégis — végigálltam a sort. És a végén megmondták, hogy amér nem vagyok még tizenhat éves, engem nem tudnak alkalmazni. És akkor irigykedve néztem a többit, hogy mennek melózni, és majd kapják az ötforintos órabért, és eszembe jutott hogy most pénz nélkül fogok hazamenni, hát én mindenképpen dolgozni akartam, pénzt keresni —

és akkor elmentem a Királyhoz. Aki egy ilyen maszek parasztember volt. Hogy hátha volna nála valami munka. A házatól utánaküdték, mer kiment már, úgy találtam meg a réten, és akkor mondta hogy lehet szénát gyűjteni, öt forintos órabérér.

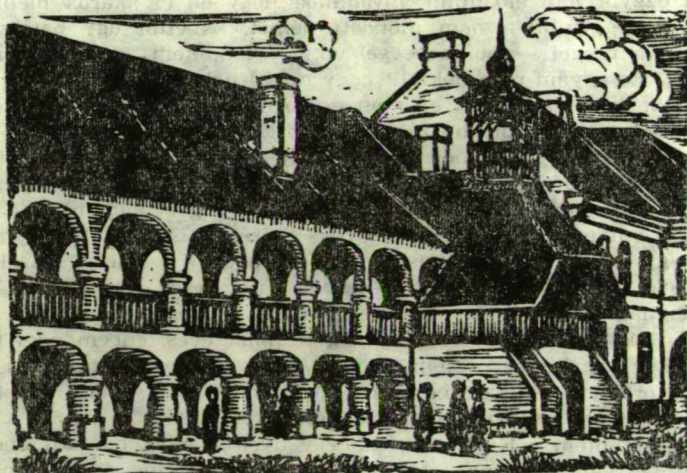
És akkor nekiálltam szénát gyűjteni. Voltak ott már jópáran, de én voltam a legkissebb. És tudtam keresni naponta a tízórás munkával ötven forintot. És akkor vittem anyámnak a pénzt.

Második héten már kapáltam. Nagyon szerettem volna egy szandált venni, de közbe tudtam, hogy az nem érdekes most hogy én mit szeretnék, mer otthon kell változtatni a helyzeten, oda kell a pénz. De egy szandált is nagyon szerettem volna! Száznegyven forintért adtak akkor egy szandált, gyerekszandált — talán úgy volna jó, hogy anyámnak is adok, meg magamnak is megtartok valamennyit? Visszafogtam akkor minden héten ötven forintot. Úgy vettem meg a harmadik hét után a szandált.

Gyerekkoromba — hát erős voltam már akkor is, erősebb mint a többi gyerek. Sokszor játszottunk lovascsatát — az olyan, hogy a kissrácokat a nyakunkba kaptuk, és szaladtunk egymásnak, hogy ki tudja ledönteni, lerántani a másikat a lováról. Mindig ilyen kis nagyszájú, magabiztos, erőszakos krapekok voltak a kapitányok, azok ültek föl, vívtak egymással, a lovak meg fogták közbe a lábukat, állták a sarat, meg szaladtak ha kellett. És én mindig ló voltam. Hát tetszett nekem ez, hogy mindig én voltam a ló, mer erős voltam, és hát a jó ló az borzasztó erős, és nem lehet kidönteni a helyéből! És mindig az volt, hogy én maradtam egyedül a placcon a lovasommal!

Csak az volt a szar, hogy amikor a győztes kapitányok a babérokat learatták, akkor én szóba se kerültem. Hát ugye: egy LÓ? Szóba se kerültem! Hanem hát „éljen a kapitány!” És ez borzasztó rosszul esett nekem. Ez nekem annyira FÁJT, hogy sokszor elbújtam és elbőgtem magam. Hát ezeknek eszükbe se jut az, hogy nélkülem nem győznének?! BORZASZTÓAN fájt! De megmagyarázni soha nem tudtam ezt nekik.

Hát én voltam a ló. Erős voltam, de eléggé csendes gyerek, verekedni nem tudtam meg nem is akartam, ilyen kiálló ló-fogaim voltak — —



A NAGYENYEDI KOLLEGIUM (IMRE LAJOS METSZETE)